

KADIN KATILIMCILARIN SANAL TOPLULUKLARDAKİ DENEYİMLERİ: ÇEVİRİM İÇİ BİR HAMİLELİK TOPLULUĞU

Şermin TAĞ KALAFATOĞLU

Ordu Üniversitesi

Güzel Sanatlar Fakültesi

ÖZET

Sanal topluluklar elektronik medya aracılığıyla biçimlenen ve ortaya çıkan sosyal ağlardır. Yeni medya ortak ilgisi olan insanların sanal olarak bir araya gelerek deneyimlerini paylaşmalarına; sorularına cevap, duygusal destek ve yardım bulmalarına aracılık etmektedir. Bu türde topluluklar world wide web'den önce de (bülten panoları ve özel ağlarla) varken, günümüzde sanal topluluklar için birincil araç olarak İnternet, e-posta listeleri, haber grupları, tartışma forumları ve sohbet odaları öne çıkmaktadır. Bu çalışma çevrim içi bir hamilelik topluluğunda katılımcılar arasındaki iletişim biçimlerini araştırmaktadır. Çevrim içi hamilelik topluluğu; özellikle kadın katılımcıları hedefleyen, onların hamilelik öncesinde, esnasında ve sonrasında deneyimlerini paylaşmalarına olanak sağlayan sanal bir topluluk olarak katılımcıların kullanımına açıktır. Katılımcılar karşılaştıkları sorunları, sevinçleri, kişisel deneyimlerini ve cevaplanmasını istedikleri sorularını bu toplulukta paylaşmaktadır. Araştırmanın amacı katılımcıların ağırlıklı olarak kadın olduğu sanal bir toplulukta katılımcıların arasındaki iletişim pratiklerini ve çevrim içi deneyimlerini ortaya koymaktır. Çalışmada verilerin toplanmasında yöntem olarak gözlem ve içerik analizinden yararlanılmıştır. Topluluğa üye olan kadınlar ağırlıklı olarak evli, çocuklu ve farklı coğrafyalardandırlar. Üyeler çevrim içi hamilelik topluluğunda birbirleriyle etkileşimi forumun onlara sağladığı çeşitli olanakların yanı sıra farklı sosyal paylaşım ağlarını da kullanarak sağlamaktadırlar. Yazıya dayanan iletişim sürecine katılmakla bilgi edinmek, psiko-sosyal destek almak, yeni insanlarla tanışmak, streslerini kontrol altına almak ve iletişim kurmak gibi yararlar sağladıkları görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sanal topluluklar, gözlem, içerik analizi, yeni medya, bilgisayar dolayımıli iletişim

Online Experiences of Women Participants In Virtual Communities: An Online Pregnancy Community

ABSTRACT Virtual communities are created and formed out of social networks. New media supports people who have common interests to come together in a virtual environment. Members of these communities share their experiences with others, get their questions answered and find emotional support. These kind of communities exist before world wide web in the form of bulletin boards and private networks. At the present day virtual communities rely on primarily Internet, e-mail lists, newsgroups, discussion forums and chat rooms. This study explores the online experiences of the members of an online pregnancy community. The online pregnancy community specifically targets women and it's a place where participants can share their experiences before, during and after pregnancy. Members of the community share their problems, happiness, personal experiences and questions with others. The purpose of this research is to reveal communication practices and online experiences of the participants of an online pregnancy community. In this article non-participant observation and content analysis were used as a method of data collection. Community members are mainly married women who have children and from various countries. Members interact with each other by using interaction features of pregnancy community and also different online social networking services. Participating text based communication can provide information and psycho-social support. Participants of the online community also have the opportunities to meet new people, strategies to control their stress and chance to communicate with others.

Key Words: Virtual communities, observation, content analysis, new media, computer mediated communication.

Giriş

Bilgisayarlarla birbirine bağlanan toplulukların var olacağı, ARPA'da (Department of Defense's Advanced Research Projects Agency) araştırma direktörü olan Licklider ve Taylor tarafından 25 yıl önceden tahmin edilmiştir. Bu türden ilk topluluk olan ARPANET'in yaratılmasına yol açan araştırmaları başlatan Licklider ve Taylor; 1968 yılında, çevrim içi toplulukların mekân ortaklığından değil ortak ilgilerden ortaya çıkacaklarını ve coğrafi olarak birbirinden ayrı olan üyelere oluşacaklarını belirtmişlerdir (Rheingold, 2000, s. 9).

İnternetin başlangıcından beri topluluk kavramı merkezi bir konumdadır. Bilim adamları uzun yıllardır İnterneti, veri paylaşmak, araştırmalarda iş birliği yapmak ve mesaj alış-verişinde bulunmak amacıyla kullanmıştır. Fiziksel bir kampüste değil İnternet üzerinde var olan etkileşimli araştırma toplulukları oluşturmuşlardır. Son yıllarda milyonlarca bilgisayar kullanıcısı İnterneti ve ticari servis sağlayıcıları keşfederken aynı zamanda iletişim, bilgi ve eğlence gibi ihtiyaçlarını karşılamak üzere ortaya çıkmış topluluklardan bir ya da birden çoğuna katılmıştır. En eski sanal topluluklardan biri olan Well, 1985 yılında San Francisco yakınlarındaki bir grup ileri teknoloji meraklısı tarafından başlatılmıştır. Geçen yıllar boyunca binlerce bilgisayar kullanıcısı Well aracılığıyla birbirleriyle iletişim kurmuş ve zaman içinde çevrim dışı olarak da güçlü kişisel ilişkiler geliştirmişlerdir. Yeni iletişim teknolojileri yalnızca yüz yüze olan etkileşimin yerine geçen bir olgu değildir, insanların fiziksel olarak ayrı olsalar da yeni türde bir bağlantılılık oluşturmaları için kaynaktır (Fuchs, 2014, s. 5; Lesser, Fontaine ve Slusher, 2009, s. 86; Licoppe ve Smoredab, 2005, s. 231).

Çevrim içi topluluk araştırmalarının öncüsü olan Howard Rheingold (2000) ve Roxanne Hiltz (1984) çevrim içi topluluk terimini sanal ortamdaki insanların arasında gözlemledikleri yoğun dostluk, empati ve destek duygularını ifade etmek üzere kullanmışlardır. Diğer araştırmacılar terime işlevsellik katarak topluluk yazılım platformlarının yönetim pratiklerinin araştırma, tasarım ve değerlendirmekte yararlı olmasını amaçlamışlardır. De Souza, Preece (2004), Maloney-Krichmar ve Preece (2005) gibi araştırmacılar özellikle belirli bir amaç için bir araya gelen, belirli normlarca rehberlik edilen ve yazılım destekli insanlara odaklanmaktadır. Bazı araştırmacılar da topluluk yaşamının anahtar parametrelerini tanımlamakta ve bunların çevrim içi varlığını araştırmaktadırlar. Bruckman (2006) gibi araştırmacılar çevrim içi topluluklara ilişkin tanımlamalar geliştirmek için enerji sarf etmek

yerine topluluğu belirsiz sınırları olan ve üyeleri tarafından daha uygun bir şekilde tanımlanan bir kavram olarak kabul etmenin daha verimli bir yaklaşım olabileceğini savunmaktadır.

Fiziksel ortamda var olup olmamak açık bir durumdur, kişi ya vardır ya da yoktur. Ancak çevrim içi topluluklarda mevcudiyet hissi farklı şekilde algılanmaktadır. Salmons (2015) bunu dört tanımla ifade etmektedir: Çevresel, kişisel, sosyal ve bilişsel varlık. Çevreselde sanal ya da çevrim içi olarak var olan ve kişiyle etkileşimde olan bir ortama göndermede bulunmaktadır. İlgi alanları ve davranışlara uygun bir ortamda çevrim içi olarak bir karakter yaratıp tekrar buna dönüş yapabilmekle ilintilidir. Kişisel varlıkta, kişinin o ortamda fiziksel olarak var olduğunu hissetmesi söz konusudur. Sosyal varlıkta çevrim içi ortamda bilgisayar dolayımı ile gerçekleşen iletişimde ilişkiler oluşturmak ve devam ettirmek, üretici ve sosyal sistemler yaratmak, anlamlı etkileşimler gerçekleştirebilmek, diğerleriyle ilişkili ve birlikte olduğuna ilişkin öznel hissetmek gibi durumlara atıfta bulunmaktadır. Bilişsel varlıkla kişinin eleştirel yaklaşıma katılım potansiyeline ilişkin algısı söz konusudur.

Elektronik toplulukların katılımcıların çeşitli ihtiyaçlarını karşıladığı araştırmacılar tarafından ortaya konulan bir diğer konudur. Bunların temel olarak dört çeşit tüketici ihtiyacını karşıladığı ifade edilmektedir.

İş toplulukları temelde ürün ve servis alım-satımı ile bu işlemlerle ilgili bilginin iletilmesini sağlamaktadırlar. Bunlar geleneksel anlamda topluluk değildirler. Topluluk üyeleri spesifik bir işlemi gerçekleştirmek üzere birbirleriyle bağlantıya geçmektedirler. İlgi alanı toplulukları, özellikle konularda bir biriyle etkileşimde olan kişileri bir araya getirmektedir. Bunlar iş topluluklarındakinden daha fazla kişilerarası iletişimi içermektedirler. Fantezi topluluklarında katılanlar yeni bir çevre, kişilik ya da hikâye yaratabilmektedirler. Bu topluluklarda katılımcıların kimlikleri önemli değildir. Örneğin Red Dragon Inn'de katılımcılar kendilerini Ortaçağ baronu olarak hayal edebilmektedirler. Hayal güçlerini harekete geçirerek devam eden hikâyeye katılabilmektedirler. İlişki topluluklarında insanlar belirli deneyimler çerçevesinde diğerleriyle bağlantı kurmak ihtiyacıyla harekete geçebilmektedirler. Bu topluluklarda insanlar diğerlerinin kim olduğunun farkındadırlar. İnternet üzerinde yer alan ilişki topluluklarının odaklandığı konular içerisinde sağlık, boşanma, dulluk ve kısırlık vb. yer almaktadır (Lesser, Fontaine ve Slusher, 2009, s. 86-88).

Çevrim içi topluluklar içerisinde en popüler kategorilerden biri olan çevrim içi sağlık toplulukları, birbirlerini kişisel olarak tanımayan kişilerin katılımlarıyla, sağlıkla ilgili ortak bir konu üzerine çevrim içi iletişim kurmalarını içermektedir. Sağlık forumlarının popülerliğini belirlemek, çok çeşitli medikal ve genel web sitelerinin içerisinde yer alabilmelerinden dolayı kolay değildir (Loane ve D'Alessandro, 2013, s. 238).

İnternet ve Cep Telefonlarındaki Sağlıkla İlgili Uygulamalar

Giderek artan sayıdaki kişi sağlıkla ilgili konularda bilgi almak üzere çevrim içi kaynaklara yönelmektedir. İnternet sağlık konularında bilgi ve tavsiye almak üzere kullanılan önemli bir kaynak haline gelmiştir. Erişimi olan kişilerin çoğu sağlıkla ilgili konularda yeni iletişim teknolojilerini kullanmaktadır. Kullanımlara ilişkin tahmini oranlar çeşitli olmakla birlikte Amerika Birleşik Devletleri'ndeki yetişkinlerin %80'i, Avrupa'dakilerin %66'sı sağlıkla ilgili konuları çevrim içi araştırmaktadır. Genç kullanıcılar üzerine yapılan araştırmalar, özellikle hassas veya damgalanmış hastalıklar söz konusu olduğunda, bilgi ve danışma kaynağı olarak İnternete başvurduklarını ortaya koymaktadır (Sillence vd., 2007, s. 1853; Six-Means, 2010, s. 264).

İnternet kamuya ve sağlık çalışanlarına tıbbi ve sağlık konularında çeşitli bilgiye ulaşmak açısından fırsat sağlamaktadır. Elektronik ortamda sağlıkla ilgili uygulamalar tüm dünyada özellikle de Kuzey Amerika'da İnternet kullanıcıları arasında sıklıkla başvuru alan konulardan birisidir. Sayısız araştırma özellikle ABD'de genel kullanıcılar ve doktorlar arasında yoğun kullanım olduğunu ortaya koymuştur. Pek çok organizasyon da bu yoğun kullanımı desteklemek üzere sağlığa ilişkin çeşitli bilginin çevrim içi olarak sanal ortamda yer alması konusunda büyük kaynak ayırmaktadır (Katz, Acord ve Rice, 2005, s. 3-5).

Ticari, eğitsel ya da hükümetin sağlıkla ilgili web sitelerinin yanı sıra kişisel girişimler sonucunda ortaya konulanlar, kullanıcılara sağladıkları bilgiler ile dikkatleri çeken bir konumdadırlar. Bireylerin oluşturduğu bu web siteleri çevrim içi medikal bilginin inşa edilmesinde önemli bir role sahiptir. Romatizmal artrit ile ilgili yapılan bir araştırmada, ilgili web sitelerinin %34'ünün şahıslar tarafından oluşturulduğu görülmüştür. Bu oran kar amacı gütmeyen eğitsel örgütlerin oluşturduklarından fazladır. Bloglar veya web-loglar bu süreçte (interaktif özelliği olan ve başkalarını yorum bırakmaları için teşvik eden çevrim içi günlükler) giderek artan tamamlayıcı bir rol üstlenmektedir (Katz, Acord ve Rice, 2005, s. 5).

Yeni iletişim teknolojilerinin sağlıkla ilgili konularda kullanımında dikkat çeken konulardan biri de mobil uygulamalardır. Mobil sistemlerin kullanımının hızlı bir şekilde artması ve cep telefonu kullanımının yaygınlığı sağlıkla ilgili olan mobil uygulamalar için hızla gelişen bir ortam sağlamaktadır. Giderek artan bir şekilde popüler olan akıllı telefonlar farklı alanlarda kullanıcılarına erişilebilir ve kullanışlı araçlar olarak hizmet sağlamaktadırlar. Lim (2011), Katz, Acord ve Rice'in (2005) vurguladığı gibi farklı ülkelerde yapılan araştırmalar, cep telefonlarını da içine alan sağlıkla ilgili uygulamaların kullanıcılar üzerinde son derece etkili olduğunu göstermiştir. Singapur'daki kadınların akıllı telefonlardaki sağlık uygulamalarını kullanımı konusunda yapılan çalışmada, cep telefonu teknolojisinin Singapur

sağlık sistemi üzerindeki yükü azaltmak yönünde potansiyele sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Örneğin İspanya’da yapılan bir araştırma, yurtdışına çıkacak kişilere aşı takvimine ilişkin gönderilen cep telefonu mesajlarının başarılı olduğunu bulgulamıştır. Hastaların sağlık raporları için cep telefonu kullanımlarının analiz edilmesi neticesinde, bunun hastaların %58’inde başarılı olduğu tespit edilmiştir (2011, s. 197; 2005, s. 14).

Uzak bölgelerde yaşayan veya düşük gelir grubundaki hastalar ile yaşlılar etkileşimli elektronik sağlık uygulamalarını merkezi kaynaklardan daha kullanışlı bulmaktadırlar. Birleşik Devletler’deki sağlıkla ilgili konularda bilgi edinmek isteyen kesim de web temelli uygulamaların kullanımına sıcak bakmaktadır. Web ya da cep telefonu teknolojilerinden hangisinin kullanıldığına bakılmaksızın, merkezsiz ve interaktif elektronik sağlık uygulamaları sağlık sisteminde giderek daha fazla önemli bir rol kazanmaktadır (Katz, Acord ve Rice, 2005, s. 22).

Kadın Kullanıcılar ve Yeni İletişim Ortamlarındaki Sağlık Uygulamaları

İnternet sağlık konularında bilgi edinmenin ana kaynaklarından birisi haline gelmiştir. Kadınların sağlık konusunda bilgi edinmek için neden İnterneti kullandığı konusuna Pandey, Hart ve Tiwary’in (2003) sağlık ve sağlıklı yaşam, sağlık ihtiyaçları ve araştırma giderleri olmak üzere geliştirdikleri üçlü model açıklık getirmektedir. Sağlık ve sağlıklı yaşam modeli, İnternetin gündelik hayatın ayrılmaz bir parçası olmasına yaslanmaktadır. Öyle ki sağlık konusunda bilinçli olan kadınlar İnterneti sağlık konusunda bilgi edinmek üzere aktif bir şekilde kullanmaktadırlar. Sağlık ihtiyaçları modeli, sağlık konusunda büyük ihtiyaçları ya da endişeleri olan kadınların İnterneti kullanım olasılığının daha yüksek olduğunu varsaymaktadır. Son olarak araştırma giderleri modeli bilgi araştırma giderlerini azaltmak için İnternetin kaynak olarak görülebileceği düşüncesine dayanmaktadır (2003, s. 180-182).

Kadınların sağlıkla ilgili web sitelerine yönelmelerinde kolay erişim gibi unsurlar ilk başta belirleyici olsa da uzun vadede içeriği sistematik olarak değerlendirdikleri, sitede yer alan yazıları, yazarların uzmanlıklarını sorguladıkları ve sitede yer alan materyali eleştirel bir biçimde ele aldıkları ifade edilmektedir. Kadınların sağlıkla ilgili olan bazı web sitelerini diğerlerine tercih etmesi konusunda yapılan çalışmalar bilgi kaynağının güvenilirliği konusu üzerinde durmaktadır. Kadınların menopozla ilgili web sitelerini kullanımlarına ilişkin yapılan çalışmada, bazı web sitelerinin neden tercih edildiği konusu çeşitli başlıklar altında açıklanmaktadır. Buna göre çoğu kişi saygın organizasyonlar tarafından yürütülen ya da tıbbi alanda uzman hissi veren siteleri tercih etmektedir. Bu sitelerde yer verilen bilgilere güven duymaktadırlar. Ancak ilaç şirketlerinin veya açıkça bazı ürünleri satanların sponsor olduğu

web sitelerinde yer alan bilgi ve tavsiyelere ilişkin güvensizlik sergilemektedirler (Sillence vd, 2007, s. 1855-1858).

Kadın kullanıcıların sağlıkla ilgili konularda yeni iletişim teknolojisi ürünü olan uygulamalara yönelmelerinde dikkat çeken bir diğer konu da kendilerine benzer kişiler tarafından hazırlanan ve kendileri gibi insanları hedefleyen uygulamaları kullanmayı tercih etmeleridir. Kendi durumlarıyla ilişkilendirebilecekleri, hikâyelerine benzer olanları okumayı ve kendileri gibi düşünenlerle, görüşlerini destekleyen web sitelerinden bilgi ve tavsiye edinmeyi tercih etmektedirler (Sillence vd., 2007, s. 1858).

Kullanıcıların kendileriyle benzer düşünceleri paylaşan insanları bulabildikleri uygulamaların içerisinde çevrim içi topluluklar bulunmaktadır. Farklı araştırmacılar farklı ilgi alanları etrafında oluşturulmuş olan bu topluluklarda kullanıcıların neden iletişim pratikleri sergilediklerine ilişkin çalışmalarında benzer sonuçlar elde etmişlerdir. Fernsler ve Manchester (1997) meme kanseri olan kişilerin oluşturdukları İnternet temelli destek grupları üzerine yaptıkları çalışmada; katılımcıların bu grubu özellikle bilgi edinme, duygusal destek ve diğerlerini cesaretlendirmek üzere kullandıklarını ifade etmektedirler. Ele alınan konular içerisinde yer alan kanser tedavisi ve bunun aile üzerindeki etkisi en yararlı konu olarak bulunmuştur. Katılımcılar İnternette geçirebilecekleri zamanın kısıtlı olduğunu; ancak bilgi ve duygusal destek için mükemmel bir kaynak olduğunu belirtmişlerdir. Meme kanseri olan kadınların çevrim içi topluluklardaki deneyimlerine odaklanan Rodgers ve Chen'in (2005) çalışmasında, bu topluluklardan bilgi alış-verişi, sosyal destek sağlamak, meme kanserine karşı iyimserlik, hastalıkla başa çıkmada artan kabiliyet, ruh halinde iyileşme, psikolojik strese azalma ve stresle başa çıkmada stratejiler geliştirmek gibi psiko-sosyal yararlar sağladıkları tespit edilmiştir. Kadınların çevrim içi topluluğa katılımı ve psiko-sosyal iyi hali arasında pozitif bir korelasyon bulunmuştur. Whitney'in (1998) endometriosisli kadınların İnternet üzerinde oluşturduğu sosyal destek gruplarına katılanlar üzerinde yaptıkları çalışmada da diğer araştırmacıların çalışmalarına benzer sonuçlar sergilenmektedir. Gruba üye olanların destek grupları ve hastalık hakkında bilgi paylaşımı istediklerini ortaya koymuşlardır. Destek grubundaki kadınlar kendileriyle benzer durumdaki kadınlar ile bağlantılı olmaya büyük değer vermektedirler.

Kadınların sağlıkla ilgili çevrim içi topluluklardaki deneyimlerini ele alan çalışmalarda kurulan kişilerarası iletişimin, katılımcıların sosyal etkileşimini devam ettirmekte hayati önem taşıdığı ortaya konulmuştur. Sağlıkla ilgili farklı sorunlar kişilerin tatmin edici sosyal ve kişilerarası ilişkiler geliştirme ihtiyacını ortaya çıkarabilmektedir. Bu ihtiyaçlar sanal topluluklara katılım konusunda bir itkiyken, bunların karşılanmasında geliştirilen iletişim

pratiklerinin aydınlatılması katılımcıların çevrim içi deneyimlerini anlamak açısından önem taşımaktadır.

Yöntem

Çevrim içi toplulukları çalışmak üzere araştırmacılar çeşitli yöntemler belirlemişlerdir. Siberaalan analiz edilecek metinlerin basitçe bir toplamı değildir. Burada var olan kültürel formların anlamları ve bağlamlarının anlaşılmasında etnografik araştırma yönteminin yardımına başvurulmaktadır (Kanayama, 2003, s. 272-273).

Araştırmacılar insanların sanal ortamlarda ne yaptıkları, kendilerini nasıl ifade ettikleri, onları neyin motive ettiği, kendilerini nasıl yönettikleri, insanları katılmak için neyin cezbedtiği, neden bazı insanların katılmaktansa gözlem yapmayı tercih ettikleri gibi konuları aydınlatmak üzere bu araştırma yöntemini kullanmaktadırlar. Etnografi belirli bir bağlamda çevrim içi davranışa ilişkin daha kapsamlı bir anlayış geliştirmek için kullanılan bir yöntemdir (Preece ve Maloney-Krichmar, 2005, s. 2).

Çalışmanın amacı sanal bir topluluktaki hamile kadınların iletişim pratiklerini anlamak olduğundan, çevrim içi hamile topluluğunu araştırmak ve literatürün gözden geçirilmesiyle oluşturulmuş olan aşağıdaki araştırma sorularına cevap aramak üzere etnografi yöntemi ve içerik analizi yöntem olarak kullanılmaktadır.

Araştırma soruları,

1. Çalışmaya konu olan topluluktaki kadınların profilleri nedir?
2. Çalışmaya konu olan topluluktaki üyelerin kendilerini ifade edişleri nasıl gerçekleşmektedir ve birbirleri ile etkileşime nasıl girmektedirler?
3. Hamilelikle ilgili çevrim içi topluluk üyelerine nasıl bir yarar sağlamaktadır?

Bağlam

Çalışma için seçilen bağlam bülten panosu veya çalışma için tercih edilen ifadeyle tartışma panosu biçiminde çevrim içi hamile topluluğudur. Çevrim içi tartışma panosu üyelerinin mesaj göndermesine ve bu mesajların da diğer üyeler tarafından anında veya daha sonraki bir zaman diliminde okunmasına izin veren formlardır. Senkronize olmayan bir iletişim aracı olan tartışma panosu, bireylerin çevrim içi soru ya da yorum göndermelerine olanak sağlamaktadır. Aynı tartışma panosuna üye olanlar bunları okuyarak yorumda bulunabilmektedirler. Tartışma panoları, tartışma forumları, tartışma panelleri, bülten panoları (bulletin board) ve mesaj panolarıyla aynı sisteme göndermede bulunmaktadır (Rodgers ve Chen, 2005, s. 5).

Araştırmacılar arasında çevrim içi topluluk konusunda net bir tanım üzerine görüş birliği bulunmamaktadır. Bu araştırmanın amacı çerçevesinde çevrim içi topluluk; ortak ilgisi veya

amacı olan bireylerin oluşturduğu, aralarındaki etkileşimin çeşitli kurallar çerçevesinde belirlendiği, devam eden bir etkileşimin gerçekleştiği, sosyal etkileşimi desteklemekte, sağlamakta ve beraberlik duygusunu kolaylaştırmakta birincil etkileşim biçimi olarak elektronik iletişimi kullanan gruptur.

Araştırma çerçevesinde seçilen çevrim içi tartışma panosu çevrim içi topluluk kriterlerini taşımaktadır. Üyeler hamilelik sürecinin sonucunda çocuklarını sağlıklı bir şekilde dünyaya getirmek gibi ortak bir amaca sahiptir; üyeler birlik duygusu oluşmasına yardım eden sürekli bir etkileşim içerisindedir; tartışma panosu belli başlı kurallar çerçevesinde organize edilmektedir ve elektronik iletişim, iletişimin ana biçimidir. Bu karakteristik özelliklere ek olarak seçilen bu tartışma panosu hâlihazırda var olan bir forumdur ve çalışma için oluşturulmamıştır.

Hamilelikle ilgili ele alınan forum akıllı telefonlar için üretilmiş uygulamalardan biridir. Forumun yaratıcısı olan şirket benzer şekilde sağlıkla ilgili uygulamalar üretmektedir. Forumu katılmak için ücretsiz olan uygulamanın mobil cihaza indirilmesi ve bir hesap oluşturulması gerekmektedir. Forumu katıldıktan sonra üye olan kişi belirtilen kurallar çerçevesinde diğer üyelerle forum üzerinden iletişime geçebilmektedir.

Forumun oluşturuluş nedeni, dünyanın farklı yerindeki kadınların birbirleriyle bağlantıya geçmesi, bilgi paylaşımları ve birbirlerinden öğrenmeleri olarak ifade edilmektedir. Forum ile kendilerini ifade etmeleri ve tartışmaları cesaretlendirilmektedir. Forumda dengenin ve düzenin korunması için bazı kurallara uyulmasının önemi üzerinde durulmaktadır. Bunlar genel ifadeyle diğer üyelerle iletişim kurulurken saldırganlıktan uzak durulması, kişilik haklarına saygı gösterilmesiyle ilgili konulardır. Ayrıca farklı içerikte sitelere bağlantıyı sağlayacak adreslerin açık olarak verilmesi, açıkça bir ürünün reklamının yapılması, kişilerini mahremiyetlerine zarar verici davranışlar, bilgisayar sistemine zarar verici virüslerin yayılması ve yasadışı içeriklere yer verilmesi kurallara aykırıdır. Forumda bu türde içerikte mesajlar yayınlanırsa forumun düzenleyicileri tarafından bunlar kaldırılabilir. Rahatsız edici içeriğin haber verilmesi için forumun düzenleyicileri verdikleri e-posta adresine bilgi gönderilmesini istemektedirler.

Forum Ağustos 2009'da hazırlanmış ve farklı konu başlıkları hamile olan kadınların kullanımına sunulmuştur. Bunların içerisinde; hamile kalmaya çalışanlar, bu süreçte yapılan testler ve kontroller, kısırlık, bebek isimleri, düşük, hamilelik dönemleri, çoklu gebelikler, yüksek risk hamilelikler, 35 yaş üzeri hamilelik, hamilelik veya çocuklarla ilgili çeşitli ürünler hakkında bilgiler, genç anneler, bekâr ebeveynler, aynı cinsiyetten eşlerden oluşan aileler, planlanmamış hamilelik, doğumla ilgili konular, sağlık ve sporla ilgili konular, doğum sonrası

depresyon, emzirme, beslenme, yeni anneler, çalışmayan anneler, çalışan anneler, ebeveynlik, erken doğum, annelik, babalık, çocuk sağlığı, genel, yeni doğandan 5+ yaşa kadar çocuklarla ilgili bölümler bulunmaktadır.

Forum yeni üyelere kendilerini tanıtmaları için ayrı bir bölüm düzenlemiş olup, bu bölümdeki mesajların sayısı 129 bine yakındır. Forumda aktif üye sayısı 50.000 civarındadır. Burada üyeler profil fotoğrafları, isimleri (genellikle takma isimlerle), toplam mesaj sayıları, arkadaş sayıları, gönderdikleri mesajların kaç kişi tarafından beğenildiğini gösteren bilgilerle yer almaktadır. Forumda üyelerin katılımı son derece yüksek olup en fazla mesaj gönderilen konu başlığı hamilelik başlangıcı ile ilgili bölümdür ve bu başlık altında 288 bine yakın post bulunmaktadır. Bunun yanı sıra en az mesaj gönderilen konu başlığı fibromyalgiadır. Bu bölümde üyelerin gönderdikleri mesaj sayısı 80 civarındadır.

Forum, üyelerine kendi fotoğraflarını yükleme olanağı vermekte, bu şekilde hamilelik süresince yaşanan değişimi görsel olarak saklamak olanağı sağlanmaktadır. Ayrıca hamileliğin evresine göre bebeğe ilişkin bilgi verilmektedir: Gelişiminin hangi aşamada olduğu, ağırlığı, boyu vb... gibi. Hamilelik haftaları üyenin ana sayfasında yan tarafta yer alan barda 39 hafta olarak gösterilmekte ve hamileliğin kaçınıcı haftada olduğu bu kısımda gösterilmektedir.

Veri toplama teknikleri

Çalışmada hem içerik analizi hem de gözlem veri toplama tekniği olarak kullanılmıştır. Aşağıda hangi yöntemin hangi araştırma sorusuna cevap aramak için kullanıldığı gösterilmektedir.

Araştırma Yöntemi	Araştırma Soruları
İçerik Analizi	Çalışmaya konu olan topluluktaki kadınların profilleri nedir?
Katılımsız Gözlem	Çalışmaya konu olan topluluktaki üyelerin kendilerini ifade edişleri nasıl gerçekleşmektedir ve birbirleri ile etkileşime nasıl girmektedirler?
Katılımsız Gözlem	Hamilelikle ilgili çevrim içi topluluk üyelerine nasıl bir yarar sağlamaktadır?

İçerik analizi iletişimin sistematik, objektif ve nicel bir şekilde çalışılması ve analiz edilmesidir (Kerlinger, 1986). İçerik analizinin ele aldığı konu kayıt edilmiş olan her türden iletişim (dökümü yapılmış görüşmeler, konuşmalar, gözlem notları, videokasetler, dokümanlar

vb.) olabilmektedir. İçerik analizi ele aldığı materyalin –isinin göndermede bulunabileceği şekilde- yalnızca içeriği üzerine eğilmemektedir. İçeriğin farklılaştırılmış katmanlarını; metnin birincil içeriği olarak temalar ve ana fikirleri, bağlam bilgisini görülmeyen içerik olarak ortaya koymaya çalışmaktadır (Becker, Lissmann, 1973, aktaran Mayring, 2000). İçerik analizi Krippendorff'un (1969) ifade ettiği gibi tekrarlanabilen ve geçerli bir yöntemin, teksten diğer durumlara ya da özelliklere doğru spesifik anlamlar çıkartmak üzere kullanılmasıdır.

Çalışmada kullanılan etnografik araştırma yöntemi olarak gözlem uzun bir tarihe sahiptir. Gözlem yapmak ve alanda çalışmak uzun bir zaman dilimine yayılan zor bir süreçtir. Gözlemin değeri araştırmacıların, insanları doğal çevrelerinde “şeyleri” onların perspektifinden anlamak üzere çalışmalarına olanak sağlamasında yatmaktadır (Baker, 2006, s.212; Corbin ve Strauss, 1990, s. 40). Araştırmacı gözlem yaparken farklı düzeydeki katılımcı rolünü benimseyebilmektedir. Bunlar tam katılımcı araştırmacı rolünden katılımcı olmayana kadar derecelenmektedir. Araştırmacı bu rollerden birini seçerken araştırma amaçlarını, özelliklerini ve konusunu göz önünde bulundurmaktadır.

Araştırmada kullanılan katılımsız (nonparticipant observation) veya natüralist olarak ifade edilen gözlemlerde (naturalistic observation) araştırmacının gözlemlendiği konuya herhangi bir müdahalesi veya kontrolü söz konusu değildir. Gözlemlenen durum araştırmacı tarafından ortaya çıkartılmış veya başlatılmış değildir. Araştırmacı gözlemlendiği olaylara katılmaz ve olayları, aktiviteleri, etkileşimleri doğal bağlamında ele almaya çalışır. Araştırmacının benimsediği rol araştırdığı konudan daha uzak ve ayırdır. Araştırmacı gözlem yaparken bunu gizli veya açık bir biçimde gerçekleştirebilmektedir (Lynda, 2006).

Evren ve örneklem

Çevrim içi hamilelerin tartışma panosunda yer alan bütün mesajlar ve yazarları çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Son derece aktif bir forum olan bu sanal topluluktaki mesajların ve üyelerin yoğunluğunu (forumu gönderilen toplam mesaj sayısı 1.258.098, aktif üye 50.000) göz önünde bulunduran araştırmacı genel konu başlıklı bölüme odaklanmıştır. Katılımsız gözlem Mayıs 2014'den Mart 2015'ine kadar olan zaman diliminde forumda genel başlığı altında yer alan mesajların incelenmesini içermektedir. Belirtilen zaman aralığında çevrim içi topluluğun genel başlığı altında yayınlanan mesajlar katılımsız gözlemin uygulandığı örneklem iken, aynı zaman aralığında bu bölümde mesaj yazan kişiler içerisinden amaçlı olarak seçilen üyelerin profilleri de içerik analizinin uygulandığı örneklemidir.

Genel başlığını taşıyan bölümün incelenmeye alınmasında, ele alınan konuların ve yer alan üyelerin diğer başlıkların altındakilere göre daha çeşitlilik taşıması etkili olmuştur. Üyeler hamileliklerinin farklı aşamalarında, genç ya da orta yaşta, bekâr ya da evli, aynı cinsten veya

karşı cinsten eşe sahip olmak gibi çeşitliliğe sahiptirler. Uzun süreli olarak gerçekleştirilen katılımsız gözlem topluluğa ve üyelerine karşı detaylı bir anlayış geliştirilmesine yardım etmektedir. Araştırmacı çevrim içi topluluğa aktif olarak katılmamış ve de topluluktaki diğer üyeler ile herhangi bir iletişim kurmamıştır. Dolayısıyla topluluktaki üyelerin araştırmacının varlığından ve gözlem yaptığından haberi olmamıştır. Bununla birlikte tartışma panosunun ismi üyelerinin mahremiyetini korumak açısından gizli tutulmuştur.

Çevrim içi hamilelik topluluğunda içerik analizi

Toplulukta yer alan genel başlığının altına mesajlar yazan üyelerin içerisinden amaçlı olarak seçilen 100'ünün profiline içerik analizi uygulanmıştır. Topluluğa üye olan kişilerin profillerinde yer alan bilgiler içerik açısından çeşitlilik göstermektedir. Üye olanların bu kısmı doldurması zorunlu olmadığından, bu kısımda yer alan bilgiler üyelerin gönderdikleri toplam mesaj sayısı, forumdaki arkadaşlarının sayısı ve gönderdikleri iletilerin beğenilme sayısı dışındaki bilgiler açısından bir standarda sahip değildir. Katılımcıların içerisinde kendilerine ilişkin hiçbir bilgiyi paylaşmayanlar da bulunmaktadır. Katılımcılara ilişkin detaylı bilgi edinebilmek adına profillerinde kendileriyle ilgili detaylı bilgi verenler ve farklı kesimlerden olanları örnekleme dâhil edebilmek üzere gözlem yapılan genel başlığı alanındaki kişilerin profilleri amaçlı olarak seçilmiştir.

Amaçlı örnek seçiminin gücü, derinlemesine çalışmak üzere bilgi açısından zengin olan durumların seçiminde yatmaktadır (Patton, 1990, s. 169). Üyelerin profil bilgileri içerisinde medeni durum, yaş, çocuk sayısı, yapılan iş, sağlık durumları, hamilelik durumları ve nereden olduklarına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Üyeler ayrıca kendileriyle ilgili bazı özel durumlarını da profillerinde paylaşabilmektedirler. Bu bilgiler araştırma sorularından ilkinin cevaplamak üzere içerik analiziyle kodlanmıştır.

İçerik çözümlemesi verilerinin güvenilirliklerini sağlamak üzere kodlayıcılar arası güvenilirlik olarak da ifade edilen yeniden üretilebilirlik (reproducibility ya da inter-rater reliability) test edilmiştir. Kodlayıcılar arası güvenilirlik, yapılan sınıflamanın aynı metine birden fazla kodlayıcı tarafından uygulanması sonucunda aynı sonuçları vermesi olarak ifade edilmektedir. (Petch, 2004, s.27). Güvenirlik için, iletişim alanından bir başka akademisyenin yardımına başvurulmuş olup, kodlayıcılar arası güvenilirlik katsayısı 0.95 çıkmıştır. Araştırmacı ReCal2 (iki kodlayıcı için güvenirlığın test edilmesi üzerine) isimli bir programı kullanarak iki kodlayıcı arasındaki güvenirligi Scott's Pi, Cohen's Kappa ve Krippendorff's Alpha'ya göre hesaplamıştır. Krippendorff ve Bock'un (2007) ifade ettiği gibi $\geq .800$ güvenirlilik katsayısı kabul edildir. Buna göre elde edilen güvenirlilik, yaygın olarak kabul edilen düzeyin üzerinde çıkmıştır.

Çevrim içi hamilelik topluluğunda katılımsız gözlem

Araştırmada çevrim içi hamilelik topluluğunda 11 ay boyunca yapılan gözlem sonucunda elde edilen verilerin tematize edilmeleri sonucunda araştırma sorularından ikinci ve üçüncüsüyle bağlantılı olan üç ana temaya ulaşılmıştır: (1)üyelerin kendilerini ifade biçimleri, (2) forumda birbirleri ile etkileşime girme yolları (3)çevrim içi hamilelik topluluğunda yer alan üyelerin sağladığı yararlar. Formun dili İngilizce olduğundan Türkçe'ye çeviri araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Ancak bu çeviriler İngilizce-Türkçe bilen bir başka kişi tarafından da kontrol edilmiştir.

Nitel araştırmalar, güvenilirliğin eksik olmasından dolayı sıklıkla eleştirilere hedef olmaktadır. Çoğu nitel araştırmacı, çalışmalarıyla genelleme yapmayı amaçlamasa da bulgularının güvenilirliğini sağlamak durumundadır (Baker, 2006). Bunun yapılan gözlemlerde sağlanabilmesi için gözlemlerin, sistematik ve tekrar eden bir şekilde farklı koşullarda gerçekleştirilmesi önerilmektedir (Adler ve Adler, 1994). Çeşitli zaman ve yerde gerçekleştirilen gözlemler bu açıdan önem taşımaktadır. Araştırmacı bu anlamda gözlemsel tutarlılık (observational consistency) sağlamak üzere, çevrim içi hamilelik topluluğunu araştırmanın gerçekleştirildiği süre aralığında farklı zaman dilimlerinde gözlemlemiştir.

Hamilelikle İlgili Çevrim İçi Topluluktaki Üyelerin Profilleri

Örnekleme yer alan üyelerin profillerinde çok az da olsa yer verdikleri bilgilerden biri nereden olduklarıdır. Buna göre 100 kadından 25'i yaşadıkları yer hakkında bilgi vermiştir. Üyelerden 12'si ABD'den, bir kişi Yunanistan'dan, bir kişi Güney Afrika'dan, bir kişi Kanada'dan, üç kişi Avustralya'dan, yedi kişi de İngiltere'dendir.

İçerik analizinin sonuçlarına göre forumda yer alan üyelerin genel başlığı altında gönderdikleri toplam ileti sayısı 94,289'dır. Örnekleme yer alan üyeler içerisinde profillerinde yer alan bilgilerin dışında hiç ileti göndermeyen bir üye de bulunmaktadır, 10,068 ileti gönderen bir üye de. Üyelerin gönderdikleri ileti oranları Tablo 1'de özetlenmektedir. Buna göre 34 üye 200'den az, 28 üye 201-500 arası, 13 üye 501-1000 arası, 11 üye 1001-2000 arası, 14 üye de 2001'den fazla forum içinde paylaşımda bulunmuştur.

Tablo 1. Çevrim içi hamilelik topluluğunda üyelerin gönderdiği iletilerin oranları

İleti sayısı	Toplam sayı (N=100)
200'den az	34
201-500	28
501-1000	13
1001-2000	11
2001'den fazla	14

Çevrim içi hamilelik topluluğunun üyelerine sağladığı olanaklardan olan diğer üyeleri arkadaş olarak ekleme unsuruna bakıldığında, örneklemdaki üyelerin toplamda 3172 arkadaşı olduğu ortaya çıkmıştır. Tablo 2 üyelerin arkadaş oranlarını göstermektedir. 40 üyenin 0-20, 46 üyenin 21-50, 10 üyenin 51-100 arası, 4 üyenin de 101'den fazla forum içerisinde arkadaşı bulunmaktadır.

Tablo 2. Çevrim içi hamilelik topluluğunda üyelerin arkadaş oranları

Arkadaş sayısı	Toplam sayı (N=100)
0-20	40
21-50	46
51-100	10
101'den fazla	4

Forumu kullanan üyelerden 73'ü yaşlarını belirtmiş ve bu kişilerin içerisindeki dağılıma bakıldığında, ağırlıklı olarak 26-40 yaş aralığında yer aldıkları görülmüştür. Üyelerin yaş dağılımları Tablo 3'de özetlenmektedir.

Tablo 3. Çevrim içi hamilelik topluluğundaki üyelerin yaş dağılımı

Yaş aralığı	Toplam Sayı (N=73)
18'den küçük	1
18-25	28
26-40	43
40 yaş üstü	1

Örnekleme yer alan 100 kadından 76'sı medeni durumlarını belirtmiştir. Medeni durumlarını belirten üyelerin dağılımı Tablo 4'te gösterilmektedir. 76 üyenin 61'i evli, 12'si nişanlı, 3'ü de bekârdır.

Tablo 4. Çevrim içi hamilelik topluluğundaki üyelerin medeni durumları

Medeni durum	Toplam sayı (N=76)
Evli	61
Nişanlı	12
Bekâr	3

Forumda yer alan üyelerin sahip oldukları çocuk sayısı Tablo 5'de gösterilmektedir. Tek çocuklu olan 37 kadından 14'ü ikinci çocuklarına, 2 çocuklu olan 10 kadından 2'si de üçüncü

çocuklarına hamiledir. Çocuksuz olan kadınlar da profillerinde çocuk sahibi olmak için gördükleri tedavilerden, yaşadıkları sağlık problemlerinden veya düşükle sonuçlanan hamileliklerinden bahsetmektedirler.

Tablo 5. Çevrim içi hamilelik topluluğundaki üyelerin sahip olduğu çocuk sayısı

Çocuk sayısı	Toplam sayı (N=100)
Çocuksuz	15
İlk çocuğa hamile	33
1	37
2	10
3	4
3'den fazla çocuk	1

Forumu kullanan kadınların profillerinde yer verdikleri bilgilerden bir diğeri de yaptıkları işe ilişkindir. Örnekleme yer alan 100 kadından mesleki bilgilerine yer verenlerin sayısı 12'dir. Bu kişiler mesleklerini sağlık sektörü, ev kadınlığı, blog yazarlığı, öğretmenlik, makyözlük, kuaförlük ve öğrencilik olarak ifade etmişlerdir.

Üyelerin profillerinde sağladıkları bilgilerin sınırlılıklarını göz önünde bulundurarak elde edilen verilere bakıldığında, örnekleme üyelerin İngilizce'nin anadil olduğu ülkelerden foruma katıldıkları görülmektedir. Üyelerin yoğun bir şekilde foruma mesaj gönderdikleri, forumda geniş bir arkadaş grubuna sahip oldukları, ağırlıklı olarak 26-40 yaş arası kişilerden oluştuğu, evli, ilk çocuğuna hamile ve çocukluların çoğunlukta olduğu ortaya çıkmıştır.

Forumda Yer Alan Üyelerin Kendilerini İfade Etme Biçimleri

Kişiler foruma üye olup, mesajlarının içeriğine uygun olan konu bölümlerini seçip, mesajlarını bu alanlarda yayımlayabilmektedirler. Konu başlıklarının altında mesajların organizasyonu şu şekilde gerçekleşmektedir: Üyenin mesajına verdiği başlık, onun hemen altında mesajın baş kısmının bir bölümü, buna kaç kişi tarafından yanıt verildiği ve en son verilen yanıtın ne kadar zaman önce gerçekleştiği hakkında bilgi. Üyeler alt alta yer alan mesajlara yanıt vermek istediklerinde bunların üzerine tıklayarak üyenin mesajına ulaşabilmekte onun altında yer alan yanıtla bağlantısını kullanarak da kendi mesajlarını gönderebilmektedirler. Gönderilen her mesajın üzerine tıklanıldığında da mesaj beğenilebilmekte, yazan üyenin profiline göz atılabilmekte, içerik konusunda bir şikâyet varsa bu rapor edilebilmektedir. Ayrıca aynı konu başlığı altına üyeler kendi postlarını da ekleyebilmektedirler.

Üyeler yazılı mesajlarıyla paylaşımlarda bulunurken, çeşitli alternatif anlatım yollarını kendilerini ifade etmekte kullanabilmektedirler. Bunların içerisinde emoticon olarak adlandırılan çeşitli yüz ifadelerinin mesajların anlamlarını pekiştirmekte kullanılması yer almaktadır. Gülümseme, ağlama, göz kırpması, alkışlama ya da kalp, kadeh, dua eden eller gibi sembollerin kullanımına başvurulabilmektedir. Aşağıda kullanılan emoticonlardan örnekler verilmiştir.

- :) Gülümseme
- ;) Göz kırpması
- :D Gülme
- :(Somurtma
- :’(Ağlama
- { } Kucaklama
- :* Öpücük

Mesajlarının içeriğine görsellik katılmasını sağlayan bu sembolik ifadelerin kullanımlarının yanı sıra üyeler profil fotoğraflarını kullanarak da bu görselliği zenginleştirebilmektedirler. Üyelik fotoğraflarında sıklıkla çocuklarının fotoğraflarına, bebeklerinin gelişimlerini gösteren ultrasound görüntülerine, bebeklerine aldıkları çeşitli eşyaların fotoğraflarına ve giderek büyüyen karınlarına yer vermektedirler.

Üyeler forumda kendilerini ifade ederken mesajlarında bazen kısaltmalara da yer verebilmektedir. Bu kısaltmaların ne anlama geldiği bazen foruma yeni katılanlar tarafından anlaşılamamaktadır. Bu durumda da üyeler bunların anlamını soran mesajlar yazabilmektedirler. Bu kısaltmaların ne anlama geldiği ayrıca forumun açıklamalar kısmında ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Bunlara örnek olarak; DTRT (do the right thing-doğru olanı yap), EOD (end of dicussion-tartışmanın sonu), FF (friends forever-sonsuz kadar arkadaş), MIL (mother in law-kayınvalide), TMI (too much information-çok fazla bilgi) verilebilir.

Forumdaki Üyelerin Birbirleriyle Etkileşim Kurma Biçimleri

Forumdaki üyeler diğer üyelerle etkileşim kurarken forumun teknik özellikleri içerisinde yer alan bazı etkileşim unsurlarını kullanmaktadırlar. Bunların içerisinde arkadaş listesine eklemek, karşıdaki kişinin bu daveti kabul etmesinden sonra ona çevrim içi olduğuna ilişkin uyarı göndermek yer almaktadır. Forum üyelerine doğrudan sohbet olanağı sağlamamaktadır. Üyeler birbirlerinin iletilerini beğenebilmekte ya da içeriğin problemli olduğunu düşünürlerse bunu rapor edebilmektedirler.

Üyelerin gönderdikleri iletiler ile diğer üyelerle etkileşim kurmakta iki yol izlediği gözlenmiştir. Bunlardan ilki topluluğa yönelik gönderdikleri genel mesajlardır. Bu genel

mesajlar aynı zamanda bir sohbet başlatıcısı olarak da işlev görmektedirler. Bu mesajların konu içerikleri çok çeşitli olmakla birlikte ele alınan konular forumun genel içeriğiyle bağlantılıdır. Aile, çocuk, doğum, hamilelik gibi konular sıklıkla ele alınanlardandır.

TJ: Çocuğunuza ne zaman harçlık vermeye başladınız? Eğer verdiyseniz ne kadardı?
S: Küçük bir harçlık verebilirim. 5 yaş civarında başlayabilirim vermeye. Emin değilim. Çocukların yardım etmesi gerektiğine inanıyorum, doğru olan bu. Bu sadece para için değil. Ayrıca bu para kazanmayı ve biriktirmeyi öğrenmeleri açısından da önemli.
CJ: 10 yaşında harçlık almaya başladım. O zamanlar harçlığım beş dolar civarındaydı. Büyüdükçe harçlığım da arttı. Lisedeyken 25 dolar civarında veriyorlardı (öğle yemeğine para veriyordum) Muhtemelen kendi kızım için de aynısını yapacağım.

Üyelerin forumda etkileşim kurmakta gönderdikleri mesajların bir bölümünü de kişiye özel mesajlar oluşturmaktadır. Bu mesajlarda üyeler sıklıkla iletişimde oldukları insanları merak etmekte ve hayatlarındaki son gelişmelerden haberdar olmak istemektedirler.

BM: @KJ Hey! Bugün neler olup bittiğini kontrol etmek üzere mesaj yazıyorum. Senin küçük adam kendi kendine gelme konusunda henüz karar vermedi mi?
P: Ben de bilmek istiyorum, bunun olmasını çok istiyordun!
A: Ben de aynı düşünüyordum. Biliyorum KJ, seni rahatsız ediyoruz ama senin için dilek tutuyorum.
HI: Hadi küçük adam, annen seninle tanışmak istiyor! Seni görmek istiyoruz!
KT: Umarım yoldadır!
F: Bu sessizlik beni heyecanlandırıyor, (üzerine alınma K!!!) xxx
P: Bu durumda sessizlik belki de kötü bir şey değildir ☺
KJ: Gerçekte sessizlik kötü bir işaret bugün. Kan testlerim için hastaneye gittim ve en erken sonuçların yarın çıkacağını söylediler. Bu demektir ki yarına kadar hiçbir şey olmayacak. Ailem hala buradalar ve alış verişe gitmek istediler ben de onlara katılmaya karar verdim. Öğle yemeği yedikten sonra geri geldik. Son derece yorulmuş ve öğle uykusu çekmeye hazırlanıyorum.

Üyeler forumdaki etkileşim kurma yollarının yanı sıra Facebook, Instagram, e-posta hesapları, kişisel blogları ve web sayfaları gibi diğer iletişim ortamlarını da etkileşimlerini desteklemekte kullanılmaktadır. Forum içerisindeki ileti alış verişiyle sağlanan iletişim sürecinde veya profillerinde kendilerine ilişkin sağladıkları bilgilerin içerisinde diğer iletişim ortamlarında yer alan hesap bilgilerini paylaşabilmektedirler.

K: ... İki oğlum var. Aralarında 14 yıl yaş farkı var! Onları çok seviyorum. Instagram hesabım ...dan benimle iletişime geçebilirsiniz.

Forumda yer alan üyeler birbirleriyle olan etkileşimlerinde ağırlıklı olarak forumun sağladığı teknik olanaklar ölçüsünde hareket etmekteyken, iletişim sürecinde daha samimi oldukları insanlarla farklı iletişim ortamlarında da bağlantılarını sürdürebilmektedirler. Ayrıca

üyelerin bir kısmının Facebook, Instagram, e-posta hesapları gibi bilgilerini profillerinde paylaştıkları bu şekilde yeni insanlarla tanışmaya çalıştıkları da gözlenmiştir.

Çevrim içi Hamilelik Topluluğundan Üyelerin Sağladığı Yararlar

Üyelerin forumdan sağladıkları yararları anlamak üzere gönderdikleri iletiler tematize edilerek üç ana tema belirlenmiştir. Bunlar bilgi paylaşımı, psiko-sosyal destek ve diğer yararlardır.

Bilgi paylaşımı

Üyelerin bilgi paylaşımı hem bilgi edinmeyi hem de bilgi vermeyi kapsamaktadır. Paylaşılan bilgilerin konu olarak içeriği şu şekildedir; hamilelik, doğum, vücutta yaşanan değişimler, beslenme, güncel haberler, gündelik hayata ilişkin konular, çocuklarla ilgili her türlü konu, forumun kullanımına ilişkin teknik konular.

Yaptıkları paylaşımların içerisinde bilgi ağırlıklı olanların en temel düzeyde kendilerine ilişkin bir bilgiyi paylaşmak olduğu gözlenmiştir. Hamileliklerinde karşılaştıkları sorunlar hakkında doktorlarına danışmanın yanı sıra forumdaki üyelerin verecekleri bilgiye başvurabilmektedirler. Bu sayede kendilerine benzer hikâyeleri olan üyelerin tecrübelerini öğrenebilmektedirler.

TJ: Tam olarak 32 haftalık hamileyim. Geçen gece çok acı veren kramplarla uykumdan uyandım. 40 dakika sürdü, daha sonra da geçti. Umarım yediğim bir şeyden olmuştur. Braxton hicks değıllerdir umarım. Zamanı gelinceye kadar buna hazır değılim.

C.: Braxton hicks hamileliğin bu evresinde ortaya çıkar. Ancak her zaman erken doğumun habercisi olan işaretlere dikkat etmen gerekiyor. Benim için doğum sancıları daha çok çok şiddetli regl sancularına benziyordu. Daha aşağılarda ve arkada hissedeceğin ağrılar. Erken doğum benim başıma geldi. 32 haftalıkken bunu fark ettim ve durdurabildiler. Muhtemelen seninkiler braxton hickstir. Bir süre devam edip durduklarına göre. Sadece dikkatli ol, yapman gereken tek şey bu.

Üyelerden gelen mesajlara durumun ciddiyetine göre diğer üyeler tarafından farklı tavsiyelerde bulunulmakla birlikte, bunların içerisinde her zaman bir sağlık profesyoneline danışılması vurgulanmaktadır.

D: Yarın 11 haftalık hamile olacağım. Bu hamileliği ilkinden daha zor buluyorum. Her zaman çok yorgun hissediyorum, hiçbir şeye enerjim yok. Hiçbir şeye gülümsemek dahi istemiyorum. Neyim var bilmiyorum. Neden mutlu olamıyorum? Tekrar hamile kalmak için sabırsızlanmışım. Daha önce depresyona girmiştim. Umarım bu depresyon başlangıcı değıldir ☺

O: Halsizlik hamilelikte son derece yaygın görülen bir durum. Ancak depresyonda olduğunu düşünüyorsan bunu doktorunla konuşman iyi olur. Bu hormonlarla ilgili bir şey olabilir. Bazı vitamin ve minerallerin eksikliği olabilir ya da başka bir şey olabilir. Biraz ekstra vitamin B'nin seni eski haline döndürmesi harika olmaz mıydı? Bol şanslar...

D: Teşekkürler... Haftaya ebemden randevu almaya çalışacağım...

Üyelerin sağlıklarıyla ilgili konuların yanı sıra hamilelik sürecinde vücutlarında yaşanan değişimlere ilişkin de birbirleriyle paylaşımda bulunduğu gözlemlenmiştir. Bu türde paylaşımlar üyelere İnternetin sağladığı bilgilerin de ötesinde birincil ağızdan benzer deneyimler yaşayan diğerlerinin tecrübelerini öğrenme fırsatı vermektedir.

M: Hamilelikten önce oldukça küçük bedendim. Hamile olduğumu öğrenir öğrenmez çatlakların oluşumunu önlemek için karnıma kakao yağı sürmeye başladım. Ancak bu bende çok da işe yaramadı. Şimdi oldukça koyu pembe çatlaklarım var... Hamilelikten sonra bu izlerin hafifleyip hafiflemediği konusunu merak ediyorum, yoksa aynı mı kalıyorlar?

ML: Doğumun üzerinden altı ay geçti ve benimkiler neredeyse tamamen ortadan kayboldular.

D: Benimkilerin çoğu hafifledi. Ancak bütün karnım ve kalçalarım çatlaklarla kaplıydı. Bunlardan kaçınmanın hiçbir yolu yok. Karnıma yağlar sürmeyi hiç ihmal etmedim, ancak hiçbir yararı olmadı. Tatlı bir bebek yapmak için küçük bir fedakârlık! Onlara sahip çık, hepsinin bir hikâyesi var! Belli belirsiz olacaklar zamanla! ☺

Üyelerin sıklıkla üzerine paylaşımlarda bulunduğu konulardan biri de beslenmedir. Hamilelikte nelerin yenip nelerin yenmeyeceği konusu bilgi alış verişinde buldukları konulardan bir tanesidir.

C: İlk bebeğime hamileyim, henüz 8 haftalık. İçinizde sosis yemenin kötü olduğuna ilişkin bir şey duyanınız var mı? Arkadaşım doktorunun ona sosis ya da acılı yiyecekler yememesini söylediğini söyledi. Henüz doktor randevu tarihim gelmedi. Sosis yemeyi çok istiyorum.

BK: Ben de hamileyken bir tane yemek istemiştim ve yemiştim. Bütün hamileliğim boyunca abur cubur yemeye patates kızarmasına aş erdim. Ancak bunlardan uzak durup sağlıklı şeyler yemek çok daha faydalı.

MK: Sosis ve diğer markette satılan paketlenmiş et ürünlerine ilişkin problem içlerindeki koruyucular. Bana göre hamileliğinde az miktarda tüketeceğin sosislerin bir zararının dokunmaması gerek. Ancak bu senin yapacağın seçim. Nasıl kendini rahat hissettiğinle ilgili.

Üyeler kendileri veya bir tanıdıklarının yaşadıkları durumlara ilişkin paylaşımda bulunmanın yanı sıra okudukları, izledikleri veya radyoda duydukları güncel olaylardan birbirlerini haberdar etmektedirler. Paylaştıkları bu haberlerin içeriği aileye, hamile kadınlara, çocuklara vb. 'ye ilişkin olup bunlarla ilgili konularda birbirlerini bilgilendirmektedirler.

HL: Tüp bebekle ilgili yapılan yorumları duydunuz mu? Bunlar beni hasta ediyor. Elton John bu konuda son sözü söylemiş bence, zing!

TJ: Ne söylenmiş??? Bir süredir radyo dinleyemedim.

JJ: Tüp bebek ve taşıyıcı yoluyla doğan bebeklere “sentetik çocuklar” demişler. Pek çok insanı inciten ve iğrendiren yorumlar!

HL: “... Kimyasal çocuklar, sentetik çocuklar. Kiralık rahimler, kataloglardan seçilen spermeler...” tüp bebek yoluyla doğan çocuklara göndermeler ve özellikle de homoseksüel çiftlerin çocuklarına yapılan atıflar.

B: ... mı söylemiş bunu? Vavv. Eğer ünlü tasarımcı kıyafetleri alıyor olsaydım bunu boykot ederdim. Buna param yetmez. Elton John ne demiş, onu seviyorum.

Üyeler hamilelik sürecinde kendileri gibi benzer şeyler yaşadıklarına inandıkları bir grup kadına en yakın arkadaşları karşılıklıdaymış gibi her konuda paylaşımda bulunmaktadır. Üyeler hamilelik sürecinde karşılaştıkları durumları bu forumda paylaşmakta, kendileri gibi üye olan diğer kadınların fikirlerini sormakta, onların deneyimlerini öğrenmekte, birbirlerine tavsiyelerde bulunmaktadırlar. Forum onlar için kendilerini her zaman dinleyecek birilerinin olduğu bir ortam sağlamaktadır. Gündelik hayattan çeşitli paylaşımlarda da bulunabilmektedirler. Bunlar karşılaştıkları tuhaf olaylar da olabilmektedir,

B:Her zaman çeşitli batıl inançlarım oldu. Ancak hamile kalmamdan beri gördüğüm ya da rüyamda gördüklerim acayipleşmeye başladı. Sadece acayıplikle de kalmıyor, rüyamda gördüklerim birkaç gün veya hafta sonra gerçeğe dönüşüyor. Örneğin rüyamda spesifik bir dövme üst üste birkaç kere gördüm. Gördükten bir hafta sonra bir adamla tanıştım, biraz zaman sonra onun böyle bir dövmesi olduğunu öğrendim. Arkadaşlarımla ilgili bir şey görüyorum, daha sonra bunların olduğunu öğreniyorum. Biri bir şey söylemeden önce ne söyleyeceğini biliyorum. Bazen bebeğimi bile duyduğuma yemin edebilirim. Onunla iletişim kurduğumu ya da ona benzer bir şey. Biliyorum söylediklerim çok çılgınca şeyler, ancak buna benzer şeyler deneyimleyenler de oldu mu, merak ediyorum.

Kendileri için önemli gördükleri küçük mutluluklar da,

T.....: Bugün bir arkadaşım oğlunu kreşten almamı rica etti. Eve dönüş yolunda sürekli "film, film, film" diye sayıkladı durdu. Ben de hangi filmi izlediğini sordum, o da "hayır, bak film" diye gökyüzünü işaret etti. Ben de epey bir zaman neden bahsettiğini anlamadım, ta ki gökyüzündeki gökkuşağını görene kadar. Gökyüzünün griliğine ve yağın kara rağmen küçük bir gökkuşağı belirmişti. Arabada yolumuza devam ederken, binalar görüntüyü engellediğinden ufaklık ağlamaya başladı. Ben de kenara çekip gökkuşağını daha iyi izlemesi için durmaya karar verdim. Bu küçük şey ufaklığı öyle mutlu etti ki. Bunu hayatta ki küçük şeylerden mutlu olmanız için yazıyorum.

Hayatlarına ilişkin kendileriyle ilgili ipuçları içeren bu bilgileri paylaşmanın yanı sıra, üyeler gündelik hayatta arkadaşlarına akıl danıştıkları gibi forumdaki üyelere de akıl danışmakta neyin nasıl yapılacağı konusunda fikirlerine başvurabilmektedirler. Bunlar gündelik yaşamlarında karşılaştıkları küçük sorunların çözümleri olabilmektedir.

MM: Önümüzdeki hafta B...'i ilk defa yüzmeye götürmek istiyorum. Ne giymesi gerekiyor? Küçük beden yüzme bezleri 16 lb+'a göre, B...'nin kilosu sadece 11 lb. Protokol nedir?

LB: bebeğimi seninki kadarken yüzmeye götürmüştüm ve küçük beden bezler tam olmuştu.

F: Target'tan tekrar kullanılabilen yüzme bezlerinden alabilirsin. Bahsettiğim marka 8-30 lb arasındaki çocuklara göre.

Üyelerin bilgi paylaşımlarının içerisinde forumun uygulamalarına ilişkin konulardaki mesajları da bulunmaktadır. Anlamadıkları bazı uygulamalar, ne işe yaradığını bilmedikleri özellikler ve foruma giriş yaparken yaşanan sıkıntıların nasıl çözülebileceğine ilişkin yaptıkları paylaşımlar da bilgi alış verişi özelliğinin altında teknik konulara ilişkin olanları ifade etmektedir.

B: Forumdaki şu ne işe yaradığını anlamadığım “dürt” butonunu kullandım. Belki bu sayede mesaj atabilirim diye düşündüm. Çünkü forumda insanların nasıl mesajlaştığını bir türlü çözebilmiş değilim.

S: Güzel soru. Hiç kullanmadım.

B: Aman Allahım, dürttüğüm kişi sensin!!! Bu çok komik. Sana arkadaşlık daveti gönderecektim, ancak zaten arkadaş olduğumuzu fark edince ne işe yaradığını bilmediğim bu butona tıkladım. Bilen kimse var mı???

MS: Gönderdiğin kişinin telefonuna uyarı gönderiyor.

B: Ancak ne işe yarıyor?

MS: Eğer gönderdiğin kişinin telefonunda uyarılar açıksa, kişiye senin çevrim içi olduğun bilgisini gönderiyor, onun da sana katılması için bir bilgilendirme.

Çevrim içi hamilelik topluluğundaki üyelerin gönderdikleri iletilerden gözlemlendiği gibi forumda çok farklı konularda bilgi alış verişinde bulunmaktadır. Bu konu başlıklarını hamilelik, doğum, vücutta yaşanan değişimler, beslenme, güncel haberler, gündelik hayata ilişkin konular, çocuklarla ilgili konular, forumun kullanımına ilişkin teknik konular olarak özetleyebiliriz. Üyeler kendileri gibi anne olan veya hamile olan ya da olmayı planlayan diğer üyeler ile gündelik yaşamlarında karşılaştıkları çeşitli sorunlar konusunda fikir alış verişinde bulunmaktadır. Paylaştıkları konular diğerleri için de genellikle çok tanıdık olup devam eden bir iletişim süreci başlatmaktadır. Kafalarına takılan konularda diğerlerinin bilgisine deneyimine başvurarak yazmak ve bunlara cevap vermek iki taraf açısından etkileşimin başlangıcı olmaktadır.

Psiko-sosyal destek

Araştırma çerçevesinde ele alınan tartışma formuna katılan üyelerin sağladığı bir diğer yarar da sosyal destektir. Bunun içerisine psiko-sosyal destek vermenin ve almanın sağladığı yararların ikisi de girmektedir. Üyelerin birbirlerine duygusal anlamda destek olmasını gerektiren konuların başında sağlıklarını ilgilendirenler gelmektedir. Sağlıklarıyla ilgili konularda duydukları endişe onları forumda paylaşımında bulunmaya yöneltmektedir. Bazen foruma gönderdikleri iletilerde diğer üyelerden açıkça destek istemektedirler.

SS: Merhaba arkadaşlar, sakinleşmeye ihtiyacım var, bana yardım edebileceğinizi umut ediyorum. İlk bebeğime 27 haftalık hamileyim (yuppi üçüncü trimesterdayım). Emzirmeye gelince ne olması ne olmaması gerektiği konusunda emin olamıyorum. Geçenlerde sol mememde bir kütle buldum. Alt tarafta mememin parçası olmayan bir kütle. Uzandığımda hissetmesi daha rahat oluyor. İlk bulduğumda hayalimden

uydurduğum bir şey gibi gelmişti ve tamamen aklımdan çıkartmıştım. Ancak tekrar orada mı diye kontrol ettiğimde kolaylıkla tekrar buldum. Ne düşünüyorsunuz? Cuma günü bebek için doktor randevum var. Sadece randevumu mu beklesem? Sakinleşmek için bu arada ne yapabilirim? Herhangi bir önerinin yardımcı olacaktır, teşekkürler (kalp işareti)

MG: Henüz korkmana gerek yok. Memede bulunan kütlelerin korkutucu olduğunu biliyorum. Benden dört tanesi çıkartıldı. Kanser olmayan türden kütlelerdi. Bazen hamilelikte göğüslerin büyümesiyle kütleler de büyüebilmekte. Doktorunu bundan haberdar et ve sen de sürekli kontrol et. Göğsümde ilk kütleyle bulduğumda 20 yaşındaydım. 29 yaşında bu yıl iki tane daha buldum. Kütle ile birlikte memogram da yaptırdım. Son derecede korkutucuydu ancak sonuçlarda bir şey çıkmadı. Bu zararsız kütleler pek çok kadında bulunmakta ve çoğu da kendi kendine kaybolmakta. Benimki daha da büyüdü ve beni rahatsız etti. Yani doktorunu haberdar et. Bol şans! Hiçbir şey olmaması için dua edeceğim.

Üyelerin sağlıklarına ilişkin duydukları endişelerinin içerisinde hamilelikleriyle ilgili sağlık problemleri de yer almaktadır. Forumda gönderdikleri mesajlarında başlarına gelenleri tüm açıklığıyla paylaşmaktadırlar. Üyelerden birinin uluslararası yolculuk sırasında yaşadığı sağlık problemlerine ilişkin paylaşımı diğer üyelerin yoğun ilgisiyle karşılanmıştır.

SB!: ...çok moralim bozuk. Bugün 8 haftalık hamile olmam gerekiyordu. Uluslararası bir yolculuktayım. Kanamam var... Bunu ne demek olduğunu biliyorum... Eve Perşembe akşamı dönüyorum, doktorla Cuma sabahı için randevulaştım bile. Şimdiden evde olmayı istiyorum. Cuma çok uzakta. Şu an çok perişan durumdayım ☹

Üyenin bu paylaşımına 49 yorum yapılmıştır. Yorumlar içerisinde, pozitif düşünmesi ve umutlu olması yönünde destekleri, duaları ve inancını koruması için cesaretlendirmeleri içeren mesajlar bulunmaktadır. Bunların dışında kendisini daha iyi hissetmesi için spaya gitmek gibi çeşitli tavsiyelerde bulunmuşlardır. Ayrıca, nerede olduğunu (Vietnam'da), hastaneye gidip gidemeyeceğini (dil engeli olduğunu söylemiş) soranlar da kişiyle ilgili daha detaylı bilgi edinmek için mesajlar yazmışlardır. Üyeler birbirlerine yaşadıkları sıkıntılarda destek olmakta, yol göstermeye çalışmakta, kendi tecrübelerinden örnekler vererek iletiyi yazan kişiye yalnız olmadığını hissettirmektedirler. Forumda insanlar birbirlerinin zor durumlarına ortaklık edip, üzüntüleriyle üzülmede sevinçleriyle mutlu olmaktadır.

Forumda yer alan paylaşımların içerisinde sağlıklarıyla ilgili yaşadıkları sıkıntılarda diğer üyelerin desteğine başvurmanın yanı sıra psikolojik açıdan yaşadıkları problemleri de forumdaki üyeler ile paylaştıkları görülmektedir. Hamilelik döneminin veya bu döneme hazırlık aşamasının kadınların üzerinde yarattığı psikolojik baskı kadınları bu konulara ilişkin paylaşımlarda bulunmaya yöneltmektedir. Forumda yer alan üyeler duygusal dünyalarında deneyimledikleri bazen de yakın çevrelerindekiyle paylaşmaktan kaçındıkları konuları büyük

bir açıklıkla diğer üyelerle paylaşmakta ve onlardan gelen öneriler doğrultusunda hareket edebilmektedirler.

TJ: ...38 haftalık hamileyim... Pek fazla bir şey yemiyorum (bugün neredeyse hiçbir şey yemedim). Kilo kaybediyorum almak yerine, ancak bebeğimin kilosu iyi. Telefonumu bir hafta kapalı tuttum. Çünkü insanlarla neden sohbet edemediğimi açıklamak istemiyorum. Bu hamileliğin sonlarına doğru yaygın olan bir şey mi? Pozitif olmaya çalışıyorum ancak mutsuzluk an be an yakama yapışabiliyor.

P: Senin yerinde olsam tekrar doktora giderdim. En azından yardım edebilirler. Ne kadar erken yardım için başvurursan bununla başa çıkman o kadar kolay olacaktır. Özellikle de bebek gelmeden önce.

F: P'a tamamen katılıyorum. Lütfen tekrar doktorunu gör. Sana yardım edebilecek bir sürü tedavi şekli var. Bunlar hamileliğini de etkilemeyecek.

TJ: Teşekkürler bayanlar, yanıtlarınız için ve cesaretlendirmeniz için minnettarım. Doktorumu arayıp nasıl hissettiğim konusunda bilgi verdim. Perşembe günü psikologla randevum var. Ne türde yardım önerecek konuşup göreceğim. Bu şekilde hissetmek hoşuma gitmiyor.

Forumdaki üyelerin diğer üyelerden destek bekledikleri konuların içerisinde ekonomik açıdan yaşadıkları sıkıntılar da bulunmaktadır. Hamileliğin son dönemlerine doğru alınacak olan izinlerin ücretsiz olması durumu bazı üyelerin ekonomik anlamda güçlük yaşamaları anlamına gelmektedir. Ayrıca sağlık sigortalarına ilişkin yaşanan endişeler, hastane masraflarının karşılanmasıyla ilgili duyulan kaygılar ve işten ayrılma konuları kadınları endişelendiren ve paylaştıkları mesajların içeriğini etkileyen konular içerisinde yer almaktadır.

TJ: 15 yaşımdan beri bir işim var, hiç işsiz kalmadım. Yarın iki işimden de 2 haftaya ayrılacağıma ilişkin patronlarımı bilgilendireceğim. Gelirim büyük oranda azalacak. Nişanlım çalışmaya devam edecek olsa da birine bağımlı olmak hoşuma gitmiyor. Kendi kendimi idare eden biri oldum hep. Bodrum katında bir daire kirayıp evden çalışabileceğim bir iş bulmayı istiyorum. İki işimi de bırakacak olmak beni çok korkutuyor. Stres altında hissediyorum.

MJ: Ne hissettiğini biraz anlayabiliyorum. Doğum iznimi kullanırken faturalarımı ödemekte zorluk çektim. Sana yardımcı olabilecek şey, aylık ödemen gereken faturalarını topla, bunlara yiyecek için harcadığını ve benzin masraflarını da ekle. Elde ettiğin miktarı aylık gelirinden çıkart. Bulacağın rakam senin evine giren para olacak. Ayın sonunda kaç para kalacağını bilmek, bunu kâğıt üzerinde görmek senin için işleri kolaylaştırabilir. Bunu daha ileri götürmek istediğinde bir bütçe yapabilir ve buna bağlı kalabilirsin.

TJ: Bütçe yapmak konusunda üzerime yoktur. Tavsiyene kulak vereceğim. Bunu yapmaya başlayacağım. Gelirim azalacak olması beni endişelendiriyor sadece.

Üyelerin forumda birbirlerine destek oldukları konuların içerisinde aileleriyle yaşadıkları sorunlar da bulunmaktadır. Üyelerin ailelerine ilişkin paylaşımlarına bakıldığında bunların içeriğinin aileyle (anne-baba) hamilelik bilgisinin paylaşılabilmesi, bebeğin babasının ilgisizliğinden yakınmalar, bebeğin geliş tarihine ilişkin yakın çevrenin sıklıkla sorular

sormasının doğumu sabırsızlıkla bekleyen anneyi kızdırmaması ve ailelerin çocuk bekleyen çiftte çok fazla müdahale etmesi gibi konuları kapsadığı görülmektedir.

MA: Tavsiyeye ihtiyacım var. Kız kardeşim hoş geldin bebek partimi düzenlemeye karar verdi. Ancak aynı zamanda partinin temasına, davetiyelerine ve geri kalan her şeye de kendisi karar veriyor! Bu konuda üzgün hissetmem yanlış mı! 3 yıldır bebek sahibi olmak için uğraşıyoruz ve partiyle ilgili kurduğum bazı hayallerim vardı. Ancak ne istediğim konusu hiç umurunda değil! İstediklerimi yapmasını ummak yanlış mı?? Emin değilim! Daha önce bebekler için partiler düzenlemiştim ve anne adaylarının istekleri neyse ona göre hareket etmişti. Önerisi olan? (Ona bu konudaki fikirlerimi söyledim ve benimle kavga etmeye başladı. Eğer bu yaptıklarım karşısında hoşnut değilsen kendin yap dedi. Ben de yaptıkları için minnettar olduğumu söyledim ancak isteklerim konusunda hassasiyet gösterirse belki de bu benim ilk ve son çocuğum olacak mutlu olacağımı söyledim. Ancak umurunda değil. Bilmiyorum çok mu dramatiğim yoksa o mu anlayışsız..? Siz söyleyin

Forumdaki üyeler birbirleriyle hamileliklerinden bıkmalarını, bezginliklerini ve yakınmalarını paylaşmakta ve bu konuda da birbirlerine destek olmaktadır. Üyeler hamileliklerin son dönemleri yaklaştıkça fiziksel anlamda yaşadıkları ağrılardan ve hareketlerinin vücutlarında yaşadıkları değişimle kısıtlanmasından şikâyet etmektedirler. Aynı zamanda hamileliğin son dönemleri bir an önce bebeklerine kavuşma sabırsızlığıyla birlikte kadınların üzerindeki psikolojik baskıyı arttırmaktadır. Bu yönde yaptıkları paylaşımlara bakıldığında bunların gelmek bilmeyen doğum ve bunu bir an önce başlatmak üzere birbirlerine tavsiyeleri içerdiği görülmektedir.

LL: Kesinkile çok perişan bir haldeyim. İki haftadır doğum için vücudumda gelişme olması için bekliyorum. Perşembe günü tekrar doktora gideceğim. Eğer Pazartesiye kadar doğum gerçekleşmez ise doktorum sunni sancı vererek doğumu başlatacak. Ancak dürüst olmak gerekirse bebeğimin hemen gelmesi için hazırım. Geceleri ne şekilde yatarsam yatayım uyuyamıyorum. Hadi bebeğim bir an önce gel artık!!!

MY: Doğumu başlatmayı denedin mi?

LL: Aklımıza gelen her türlü şeyi denedik ☺

O: Doğum tarihi ne zaman? Benimki 15'indeydi ve hala bekliyorum. Ne çektiğini çok iyi anlıyorum. Beklemek hiç de kolay değil!

Çevrim içi hamilelik topluluğundan üyelerin sağladığı yararlarından bir diğeri de birbirlerine verdikleri psiko-sosyal destektir. Paylaşımında bulunan kadınlar çeşitli konularda birbirlerinin desteğine ihtiyaç duymaktadır. Sağlıklarıyla ilgili yaşadıkları sorunlarda, psikolojik açıdan deneyimledikleri güçlüklerde, ekonomik açıdan karşılaştıkları problemlerde, yakın çevreleriyle yaşadıkları sıkıntılarda ve hamileliklerinin son dönemlerinde hissettikleri bıkkınlıklar konusunda paylaşımlarda bulunmaktadır. Bu paylaşımlar sonucunda üyelerin birbirlerine sosyal anlamda destek oldukları gözlenmiştir.

Diğer yararlar

Üyelerin forumdan elde ettiği diğer psiko-sosyal yararlar bakılacak olunursa bunların içerisinde yeni insanlarla tanışmak, stresleriyle başa çıkma stratejileri geliştirmek ve iletişim kurma ihtiyacını gidermek sayılabilir.

Forum üyelerine hem forum içerisinde hem de forum dışında yeni insanlarla tanışma fırsatı sağlamaktadır. Üyelerden bazıları foruma katılmak amaçlarını yeni insanlarla tanışmak olarak açıklamakta ve profil bilgilerinde diğer üyelere kendilerini forumda arkadaş olarak eklemeleri konusunda çağrıda bulunmaktadır.

KS: ...20 yaşındayım, ilk çocuğum 17 Ocak'ta 6 hafta erken dünyaya geldi. Sabah 3.26'da 4 lb 10 ons 17,3 inç olarak doğdu. 5 yaşında bir üvey kızım var. Yeni insanlarla tanışmayı ümit ediyorum. Belki de Michigan'lı anneler ya da anne olacaklarla tanışırım. Burada tavsiyeler almak ve tavsiyelerde bulunmak ve her şekilde yardımcı olmak üzere geldim. Beni burada ekleyebilirsiniz ya da IG'de ya da FB'da. Hesabım....

İlgi alanları, yaşadıkları yer ve yaşadıkları sıkıntıların benzer olması gibi konular insanları forum içerisinde yaptıkları paylaşımlar ile yakınlaştırmaktadır. Bu yakınlık birbirlerinin e-posta adreslerini, telefon numaralarını, Instagram hesap bilgilerini paylaşmaya kadar uzanmaktadır. Ayrıca forumda üyelere yeni arkadaşlıklar kurmak konusunda yol gösterici paylaşımlar da gerçekleşmektedir.

EM: Herkese merhaba, bir konuda tavsiyeye ihtiyacım var. Arkadaşlarımın çoğunun bir çocuğu var (kimisinin de 2, 3). Ben de doğumu benimkine yakın olan ilk defa anne olacak bayanlarla tanışmak istiyorum. Büyük bir şehirde yaşamıyorum. Dolayısıyla bu türde arkadaşlar edinmek için ne yapmam gerek bilmiyorum. Siz yeni anne olacak arkadaşlar nasıl edindiniz?

B: Yeni şehre taşınmıştım ve bir sene sonra da çocuğum olmuştu. Ben anne gruplarına kilise ve mmetup.com web sitesi aracılığıyla katıldım. Başkalarının doğum yaptıkları hastanelerde arkadaşlıklar geliştirdiklerini de duydum. Hastaneler yeni annelere ücretsiz ders olanağı sağlıyor. Anneler bir araya gelerek bebeklerine ilişkin karşılaştıkları durumları konuşuyorlar. Dolayısıyla bahsettiğim web sitesini kontrol et, kiliselerin, hastanelerin annelere önerdikleri grupları dene, ayrıca Facebook'ta yaşadığın bölgedeki annelerin oluşturduğu bir sayfa olabilir onu da araştırabilirsin.

Üyeler forumda yaptıkları paylaşımlarda hayatlarındaki farklı stres kaynaklarıyla nasıl başa çıkabileceklerine ilişkin diğer üyelerin yardımlarını almaktadırlar. Stres yönetimi kadınların gündelik yaşamlarında başa çıkmaya çalıştıkları önemli bir konu olarak durmaktadır.

GC: Stres seviyemi nasıl azaltabilirim? Yakında eski kocam olacak kişi beni deli ediyor! Ondan oldukça uzağa taşındım. Çünkü bana zarar vermeye başlamıştı. Benim nereye taşındığımı bildiğini ve gelip kendisi hakkındaki düşüncelerimi değiştireceğini söylüyor. Hamile olduğumu bilmiyor. Bunun korkunç olduğunu biliyorum. Ancak bunu kullanarak hayatıma tekrardan girmesini istemiyorum. Nefes almakta ve tansiyonumu dengede tutmakta zorlanıyorum. Stresimi kontrol etmenin bir yolunu bilen var mı?

Eskiden olsa sigara içerdim. Bu artık seçeneklerim içerisinde yer almıyor. Yardıma ihtiyacım var. ☹

BG: İçinde bulunduğun durum için üzgünüm. Sinirleri yatıştırmaya el işinden daha iyi hiçbir şey gelemez. Stres altındayken kroşe (tığ işi) ya da örgüyle uğraşıyorum. İlmekleri saymak zorunda olduğundan dünyanın geri kalanını unutuyorsun. Eğer bilmiyorsan bu işi bilenlerin olduğu bir sınıfta ders al ya da Youtube'u kullan tek başına öğrenmek için. Bunu en iyi yanı bebeğin için şirin şeyler yaparken aynı zamanda rahatlıyorsun da, çift taraflı faydası var.

Forum üyelerine her türlü konuda paylaşımda bulunmaları için bir ortam sağlamaktadır. Farklı insanlarla iletişime geçme ihtiyacı duyan üyelere bu anlamda elverişli bir ortam sunulmaktadır. Diğer üyelerle iletişim kurmaya dönük olan sohbet geliştirme girişimlerinde üyeler mesajlarında doğrudan gruba soru sorabilmekte ya da kendi düşüncelerini açıklayıp diğerlerinin bu konudaki tutumlarını merak eden paylaşımlarda bulunabilmektedirler.

D: Sizlerin durumlarını ya da fikirlerini merak ediyorum. Kocamla ekonomik olarak üstesinden gelebileceğimiz anda bebek sahibi olmaya hazırım (en azından birkaç yıla ihtiyacımız var). Ancak eşimin bundan daha uzun bir zamana ihtiyacı var hazır olmak için. Sizlerin çocuk sahibi olurken ki hazır hissetmeye ilişkin deneyimleriniz neler? Diğeriniz hazır olmadığı halde orta yolda mı buluştunuz, ya da diğeri hazır olana kadar beklediniz mi? Sizin durumunuzda nasıl oldu? Ne düşünüyorsunuz?

Diğer yararlar başlığı altında üyelerin forumda yeni insanlarla tanışmak, stresleriyle başa çıkmak ve iletişim kurmak gibi konularda sağladıkları yararlar üzerinde durulmuştur. Forum üyelerin kendilerini rahatlıkla ifade edebileceği bir yer olup; üyelere yeni insanlarla tanışarak ve iletişim sürecine girerek streslerini kontrol altına almakta olumlu katkı sağlayacak potansiyele sahiptir.

Tartışma ve Sonuç

Çalışma çevrim içi hamilelik topluluğundaki üyelerin iletişim deneyimlerini anlamayı amaçlamakta olup, özellikle bu topluluktaki kadınların profillerine, kendilerini ifade ediş biçimlerine, birbirleri ile etkileşime girme yollarına ve bu topluluktan sağladıkları yarara odaklanılmaktadır.

Çalışmada kullanılan veri toplama yöntemlerinden biri olan içerik analizinden elde edilen bilgilerle forumu kullanan kadınlara ilişkin daha detaylı bir anlayış geliştirilmeye çalışılmıştır. Ancak üyelerin profillerinde kendileriyle ilgili detaylı bilgi vermek zorunda olmayışının elde edilen bilgi açısından eksikliklere neden olduğunu da göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Örnekleme yer alan üyelerin sağladıkları bilgiler çerçevesinde tamamına yakınının İngilizce konuşulan ülkelerden olduğu, gönderdikleri mesajların sayısından forumu yoğun bir şekilde kullandıkları, %60'nın 50'den fazla arkadaşı olduğu,

%58'ninin 26-40 yaş aralığındaki kadınlardan oluştuğu, %80'ninin evli olduğu, %85'inin ilk çocuklarına hamile veya çocuğunun olduğu içerik analizi sonucunda ortaya konulmuştur. Forum, farklı coğrafyalarda yer alan üyelerin bir araya gelerek ortak ilgilerini oluşturan konularda paylaşımda buldukları bir ortam olarak öne çıkmaktadır.

Forumda üye olan kadınlar kendilerini ifade ederken yazıya dayanan iletişimde eksik olan sosyal varlığın getirdiği sınırlılıkları sanal kültürün bir parçası haline gelmiş olan emotikonları kullanarak aşmaya çalışmaktadırlar. Ayrıca kullandıkları yazılı iletişimde çeşitli kısaltmalara da başvurumaktadırlar.

Hamilelik topluluğundaki üyelerin birbirleriyle etkileşim kurma yollarına bakıldığında forumda yer alan kişileri arkadaş listesine eklemek, gönderilen iletileri beğenmek ve forumda çevrim içi olduğuna ilişkin uyarı göndermek gibi olanakları kullanabildikleri gözlemlenmiştir. Anında sohbet özelliğinin yer almadığı forumda üyelerin diğerleriyle etkileşimi genel topluluğa yönelik mesajları ya da belirli üyelere gönderdikleri mesajlarıyla gerçekleşmektedir. Üyelerin gönderdikleri mesajların içeriğinin aile, çocuk, doğum, hamilelik gibi konulardan oluştuğu gözlemlenmiştir.

Araştırmaya konu olan hamilelik topluluğunda üyelerin birbirleriyle etkileşim kurmakta forum üzerinde gerçekleştirdikleri mesaj alış-verişinin yanı sıra Facebook, Instagram, kişisel bloglar ve web siteleri gibi diğer iletişim kanallarını devreye soktukları gözlenmiştir. Bu Zhao vd. (2014) araştırmacılar tarafından da ifade edilen bir durumdur. Çevrim içi sağlık topluluklarında katılımcıların arasında yeni sosyal ağlar oluşturulabilmektedir. Bunlar Tweeter'da tweet atmak gibi farklı kanallarda gerçekleştirilen çeşitli kişilerarası ilişkileri birleştirmektedir.

Çevrim içi hamilelik topluluğunda yapılan gözlem sonucunda foruma üye olan kadınların sağladıkları yararlar içerisinde bilgi paylaşımı önemli bir yer tutmaktadır. Bir çocuğun doğumu bir kişinin hayatında yaşadığı en önemli değişikliklerden bir tanesidir. Crum'ın (2000) ifade ettiği gibi pek çok kadın için hamilelik doktorlar ve hastanelerle ilk önemli temas anlamına gelmektedir. Özellikle de hamilelikleri yüksek risk olarak nitelenen kadınlar için pek çok fiziksel muayene, yaptırılan prenatal testler ve cevaplanmasını istedikleri sorular bulunmaktadır. Kadınların kimisi bunları doktorlarına sormaktan çekinebilmekte ya da doktorun ofisinden ayrıldıktan sonra akıllarına gelen sorular olabilmektedir. Heyecanlı, karmaşık ve bazen de korkutucu olan hamilelik deneyimiyle başa çıkarken, pek çok kadın bilgi edinmek üzere İnternete yönelmektedir.

İnternetin tıbbi bakımın yerini tutmayacağı açıktır, ancak hamilelikle ilgili web sitelerinde ve çeşitli çevrim içi topluluklarda yer alan bilgiler ebeveynlere çocuklarının

bakımlarında bilgili hale gelmelerini ve deneyimlerinde yalnız olmadıklarının güvencesini vermeleri açısından önem taşımaktadır.

Rheingold'un (2000) de ifade ettiği gibi çevrim içi topluluklar ihtiyaç duyulan konularda bilgi edinmek açısından pratik araçlar olabilmektedirler. Spesifik bir bilgiye ya da uzman görüşüne ihtiyaç duyulduğunda, bir kaynağa yöneltecek birine gereksinildiğinde sanal topluluk yaşayan bir ansiklopedi gibidir. Sanal topluluklar üyelerine aşırı bilgi yüküyle başa çıkmak konusunda yardımcı olabilmektedir.

Bilgi edinmek bakımından olumlu yönlerine rağmen çevrim içi sağlık topluluklarının bazı sakıncalarının bulunduğunu da araştırmacılar ifade edilmektedir. Solberg (2014) bu türde sitelerdeki bilgilerin geçerliliği ve güvenilirliği konusunda sıkıntılar olabileceğini vurgulamaktadır. Amerikan Gıda ve İlaç İdaresi insanları çevrim içi olarak ulaştıkları sağlıkla ilgili bilgileri değerlendirirken dikkatli olmaları konusunda uyarmaktadır.

Üyelerin forumdan sağladıkları yararlar içerisinde psiko-sosyal destek, yeni insanlarla tanışmak stresle başa çıkma stratejileri geliştirmek ve iletişim kurma ihtiyaçlarını gidermek de yer almaktadır. Bu yararlar, sağlıkla ilgili farklı konularda oluşturulmuş olan çevrim içi toplulukların katılımcılarına sağladıkları yararları ortaya koyan çalışmaların sonuçları ile örtüşmektedir. Wright'ın (2002) kanserli kişilerin oluşturduğu çevrim içi topluluktaki sosyal destek üzerine yaptığı araştırmasında, Reeves'in (2000) HIV pozitif kişilerin hastalıklarıyla başa çıkmada İnternetin etkisini araştırdığı çalışmasında, çevrim içi sosyal desteğin önemi vurgulanmaktadır. İnternetin güçlendirme, sosyal desteği zenginleştirme ve başkalarına yardımı kolaylaştırma konularında ön ayak olduğu belirtilmektedir. Loane ve D'Alessandro (2013), Zhang (2014) ve Solberg (2014) gibi araştırmacılar sağlıkla ilgili İnternet uygulamalarının ve çevrim içi destek gruplarının; karşılaşılan stresli durumlarla başa çıkılması, duyguların ifade edilmesi için fırsat verilmesi, depresyonun azalması, tedavi yöntemlerine karşı artan bir bağlılık sağlaması, güvenilir kişilerin tavsiyeleri, faydalı içerik ve insanların destekleri gibi yararlar sağladığını ortaya koymuştur.

Çevrim içi hamilelik topluluğunun sağladığı yararlardan olan yeni insanlarla tanışmak sayesinde topluluktaki üyeler farklı bir çevreye taşınmanın sonucunda yalnız kalmalarından veya çocuklarının olması sonucunda çocuksuz olan arkadaşlarının yaşadıklarını anlamamalarından dolayı kendilerini anlayacak insanlara duydukları ihtiyacı gidermektedirler. Rheingold geleneksel bir toplumda arkadaş edinmek için bizimle benzer değerleri paylaşan ortak ilgi alanlarına sahip olunan kişileri bulmak için komşular, iş yerindeki insanlar, tanıdıklar ve tanıdıkların tanıdıklarının gözden geçirildiğini ifade etmektedir. Ortak ilgi alanları tartışılmakta ve bilgi alış verişinde bulunmaktadır. Bunların sonucunda da bazen arkadaş

olunmaktadır. Sanal topluluklarda favori konularımızın tartışıldığı yerlere doğrudan yönelme olanağı vardır. Buralarda bizimle ortak tutkuları paylaşan ya da hoşumuza giden bir şekilde kelimeleri kullanan kişilerle tanışılabilir. Arkadaş bulma şansı diğer eski yöntemlere göre oldukça fazladır (2000, s. 11-12).

Üyeler farklı ülkelerden foruma katılırken aynı mekânda olmaksızın bir iletişim süreci başlatmaktadırlar. Hiltz'in de (1984) ifade ettiği gibi kullanıcılar aynı mekânda olmaksızın bilgi ve düşünce alış verişinde bulunabilmekte ve iletişim kurmak için aynı zamanda hareket etmeye gerek duymamaktadır.

Üyeler bu gözlemlenen yararlar sayesinde çevrim içi hamilelik topluluğunda bulunmaktan duydukları memnuniyetlerini yaptıkları paylaşımlarda sıklıkla dile getirmektedirler. Forum katılan üyeler burada olmaktan mutlu olduklarını, forum sayesinde farklı konularda diğerlerinin düşüncelerini öğrenmelerinin kendileri için önemli bir deneyim oluşunu, yaşadıklarını diğerleriyle paylaşabilmelerinin kendileri için ne kadar yararlı olduğunu ve diğer üyelerin deneyimlerinden faydalanmaya açık olduklarını gönderdikleri mesajlarda ifade etmektedirler.

Çalışma çevrim içi bir hamilelik topluluğundaki iletişim sürecine odaklanırken, topluluğu kullanan üyelerin profillerini, forumdan ne türde yarar sağladıklarını, iletişim sürecinde kendilerini ne şekilde ifade ettikleri ve diğer üyeler ile nasıl bir etkileşim gerçekleştirdiklerini açıklamaya çalışmaktadır. Üyelerin sağladıkları yararlar ve diğer üyeler ile geliştirdikleri iletişim daha önce sağlıkla ilgili çevrim içi topluluklar üzerine yapılan farklı çalışmaları destekler niteliktedir. Çeşitli çevrim içi topluluklara odaklanmak sanal ortamda gerçekleştirilen iletişim süreçlerini ve bu süreçlerden sağlanan yararları anlamak açısından önem taşımaktadır.

Kaynaklar

- Adler, P. A., Adler, P. (1994). Observational techniques, In N. K. Denzin and Y S. Lincoln (Ed.) *Handbook of Qualitative Research* (pp. 89-109). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Baker, L. M. (2004). "The Information Needs of Female Police Officers Involved in Undercover Prostitution Work" *Information Research*, 10(1), 209-231.
- Bruckman, A. (2006). Learning in online communities. In R. Sawyer (Eds.), *The Cambridge Handbook of the Learning Sciences* (pp. 461-472). New York: Cambridge University Press.
- Crum, J.A. (2000). "The Whole Nine Months and Then Some" *Health Care on the Internet*, 4:2-3, 99-111.
- De Souza, C. S., Preece, J. (2004). "A Framework for Analyzing and Understanding Online

- Communities” *Interacting with Computers, The Interdisciplinary Journal of Human-Computer Interaction*, 16 (3), 579–610.
- Fernsler, J. I., Manchester, L. J. (1997). “Evaluation of a Computer Based Cancer Support Group” *Cancer Practice*, 5, 46-51.
- Fuchs, C. (2013). *Social Media: A Critical Introduction*. London: Sage.
- Hiltz, R. (1984). *Online Communities: A Case Study of the Office of the Future*. NJ: Ablex.
- Kanayama, T. (2003). “Ethnographic Research on The Experience of Japanese Elderly People Online” *SAGE*, Vol5(2), 267-288.
- Katz, J.E., Acord & S., Rice, R.E. (2005). Uses of Internet and Mobile Technology in Health Systems: Organizational and Sociocultural Issues in a Comparative Context. *The Network Society and the Knowledge Economy: Portugal in the Global Context* Lisbon, 1-33.
- Kerlinger, F. H. (1986). *Foundations of Behavioral Research*. New York : Holt, Reinhart, & Winston.
- Krippendorff, K. (1969). Models of messages: three prototypes. In G. Gerbner, O.R. Holsti, K. Krippendorff, G.J. Paisly & Ph.J. Stone (Eds.), *The Analysis of Communication Content* (pp. 22-54). New York: Wiley.
- Krippendorff, K. and Bock, M.A. (2009). *The Content Analysis Reader*, http://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=y1KEoBSqHMC&oi=fnd&pg=PT360&dq=Testing+the+Reliability+of+Content+Analysis+Data:&ots=kt5q4vqATR&sig=E7WBXm7_Uv7TwBWUp82cRS4xIU# (Erişim tarihi: 22.03.2015)
- Lesser, E., Fontaine, M., Slusher, J. (2009). *Knowledge and Communities*. NY: Routledge.
- Licoppea, L.c., J ve Smoreda, Z. (2005). “Are social networks technologically embedded? How networks are changing today with changes in communication technology” *Social Networks*, 27(4), 317-335.
- Lim, S., Xue, L., Yen, C.C., Chang, L., Chan, H.C., Tai, B.C, Duh, H.B.L., Choolani, M. (2011). “A study on Singaporean Women’s Acceptance of Using Mobile Phones to Seek Health Information” *International Journal of Medical Informatics*, 80: 189-202.
- Loane, S.S, D’Alessandro, S. (2013). “Communication That Changes Lives: Social Support Within an Online Health Community for ALS” *Communication Quarterly*, 61:2, 236-251.
- Lynda, B. (2006). *Observation a Complex Research Method*. <http://www.thefreelibrary.com/Observation%3a+a+complex+research+method.-a0151440811> (Erişim tarihi: 02.10.2006)
- Maloney-Krichmar, D., Preece, J. (2005). “A Multi-Level Analysis of Sociability, Usability, Community Dynamics in An Online Health Community” *Transactions on Computer Human Interaction, ACM Transactions on Computer-Human Interaction*, Vol. 12, No. 2, 201–232.
- Mayring, P. (2000). “Qualitative Content Analysis” *Qualitative Social Research*, Volume 1, No. 2, Art. 20-41.
- Patton, M. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Pandey, S.K., Hart, J.J, Tiwary, S. (2003). “Women’s Health and The Internet: Understanding Emerging Trends and Implications” *Social Science & Medicine*, 56: 179-191.
- Reeves, P.M. (2000). “Coping in Cyberspace: The Impact of Internet Use on the Ability of HIV-Positive Individuals to Deal with Their Illness” *Journal of Health Communication: International Perspectives*, Volume 5, 47-59.
- Petch, T. (2004). *Content Analysis of Selected Health Information Web Sites*, <http://www.sfu.ca/act4hlth/pub/working/contentAnalysis.pdf> (Erişim tarihi: 10.10.2014)

- Rheingold, H. (2000). *The Virtual Community : Homesteading on The Electronic Frontier*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Rodgers, S., Chen, Q. (2005). "Internet Community Group Participation: Psychosocial Benefits for Women with Breast Cancer" *Journal of Computer-Mediated Communication*, Volume 10, Issue 4, 1-26.
- Salmons, J. (2015). *Qualitative Online Interviews Strategies, Design, and Skills*. London: Sage Pub.
- Sillence, E., Briggs, P., Harris, P.R., Fishwick, L. (2007). "How Do Patients Evaluate and Make Use of Online Health Information?" *Social Science & Medicine*, 64: 1853-1862.
- Six-Means, A. (2010). Pregnancy Web Sites for Women and Families. *Journal of Consumer Health on the Internet*, Vol. (3): 263-272.
- Solberg, L. (2014). "The Benefits of Online Health Communities" *American Medical Association Journal of Ethics*, Volume 16, Number 4: 270-274.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1990). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*, Sage Publications, Inc: Newbury Park, CA.
- Whitney, M.L. (1998). "Importance of Lay Organizations for Coping With Endometriosis" *J Reprod Med*, 3(Suppl.): 331-334.
- Wright, K. (2002). "Social Support Within an On-line Cancer Community: An Assessment of Emotional Support, Perceptions of Advantages and Disadvantages, and Motives for Using the Community from a Communication Perspective" *Journal of Applied Communication Research*, 30:3, 195-209.
- Zhang, Y. (2014). *A Qualitative Investigation of Factors Enabling Sustained Use of Online Health Communities*. ASIS&T. Seattle, WA.
- Zhao, K., Yen, J., Greer, G., Qiu, B., Mitra, P., Portier, K. (2014). "Finding Influential Users of Online Health Communities: A New Metric Based On Sentiment Influence" *J Am Med Inform Assoc*, 21, 212-218.